

Iz tužnih dana crkvene povjesti.

(Nastavak.)

Piše: O. Ambroz Bačić O. P.

IV.

Daljni razvoj raskola i njegove pogubne posljedice.

I. Izborom protupape Klementa VII. vrata raskola postadoše širom otvorena u crkvi katoličkoj; toga radi kad Urban VI. začu, što odmetnički kardinali bijahu počinili, vrlo se ožalosti, gorko zaplače, upozna svoje pogreške, kojima bijaše kardinale ogorčio, i obeća popraviti sve ono, što bolje bude mogao. U nadi, da će se odmetnici doskora pokajati i popraviti, ne htjede proti njima namah poduzeti nikakovih skrajnih mjera; no kad opazi, da uzaludno bijaše svako njegovo očekivanje, na 29. novembra 1378. izdade papinsko pismo, kojim izopćivaše protupapu i sve one, koji bijahu začetnici raskola.¹

Usto mnogi oni, kojima na srcu stojaše jedinstvo crkve, uložise sve svoje sile, da još na početku uguše raskol i dozovu na put jedinstva one, koji bijahu zalutali. U ovom pogledu osobito se istaknuše Karlo IV., car njemački; Ljudevit II., kralj ugarsko-hrvatski; Rihard II., kralj ingleski i sv. Katarina Sijenska. Ova zadnja osobitim je žarom radila u Italiji u prilog Urbana VI., pak je zato na razne uplivne osobe upravljala svoja zanosna pisma, moleći ih, da odstrane raskol i da ustraju u vjernosti napram zakonitom papi Urbanu VI. U jednom pismu, između ostalih, što ih ona upravi na Urbana VI., stoje i ove ognjevite riječi: »Začula sam, Sveti Oče, da su oni đavoli u ljudskom obličju«, — a ovim je riječima razumijevala odmetničke kardinale, — »poduzeli novi izbor. Ali oni nijesu izabrali namjesnika Kristova, nego Antikrista. Ja sa svoje strane ne ću nikada prestati, premili Oče, priznavati Vas namjesnikom Kristovim na zemlji. Usto stupite bez straha u ovu borbu, u kojoj je osobito potrebno zaodjeti se oružjem božje ljubavi, koje je

¹ Raynald, ad a. 1378., n. 105 sqq.

izvanredno jako.«² — Ali nastojanje Katarine i svih drugih dobromislećih bijaše uzaludno; put, kojim se bijahu odmetnički kardinali zaputili, ne htjedoše više ostaviti!

2. Novoizabranom protupapi Klementu VII. bilo je tek 36 godina. On bijaše pristao na izbor, ali ne bez nećkanja i oklijevanja; znao je naimo dobro, kako klimava i nestalna bijaše stolica, na koju ga odmetnički kardinali bijahu podignuli. Što se pak tiče njegova moralnog života, savremenici nam ga opisuju kao čovjeka široke savjesti, ponosna i puna častohleplja: dobra glasa nije uživao ni najmanje, osobito u Italiji, gdje su ga smatrali kao okrutnika.³ Ali njegova izvanjština bila je otmena, način njegova postupanja bio je privlačiv, a jer je bio u rodu sa mnogim moćnim i vladajućim obiteljima onoga doba, bio je također u stanju, da k sebi pritegne mnoge pristaše i da bude na čelu raskola, koji bijaše nastao.⁴ — Klement VII., koji se nije ćutio ni najmanje sigurnim u kraljevstvu kraljice Ivanice, već buduće godine mjeseca maja preseli se u Francusku i izabere Avignon za svoju prijestolnicu. Da pokaže pak tobožnju svoju zakonitost, već na početku iz Avignona onamo izopći Urbana VI. i sve one, koji uz njega pristajahu.⁵ Njegov glavni oslon i uporište, kako prije, tako i sada bijaše francuski dvor, koji njegovim dolaskom u Francusku napokon vidi ispunjene svoje stare želje, pak zato sad uloži sve svoje sile, da na njegovu stranu pritegne što više pristaša.

Nego ni u samoj Francuskoj iz početka ne bijaše sve naklono i oduševljeno za Klementa VII.; osobito pariška univerza još je uvijek priznavala Urbana VI. za pravoga i zakonitoga

² Hefele, VI. 792—93. — Raynald, ad a. 1378., n. 59. — Capecelatro Conrad, 211.

³ Teodorich de Niem kaže, da su ga kardinali izabrali *largae conscientiae, sed genere nobilem, multis etiam consanguineis et affilargae soncientiae, sed genere nobilem, multis etiam consanguineis et affinibus nobilibus et potentibus constipatum*«, — kod Raynald, ad a. 1378., n. 54. — U Italiji iza opsjedanja grada Cesene smatrali su ga okrutnim. Onamo bijaše ga kao legata poslao Grgur XI., pak pri opsjedanju onog grada pokaza takovu okrutnost prema nedužnim stanovnicima, da ga poslije nazivahu krvolokom — homo sanguinis. — Srav. Ciaconius, 603. — Pastor, 106, Anmer. 5.

⁴ Raynald, ad a. 1378., p. 56. — Capecelatro-Conrad, 227.

⁵ Raynald, ad a. 1379., n. 33.

papu, pak tek nasilju kralja Karla V. popusti i pristane uz Klementa VII.⁶ — Osim Francuske i napuljske kraljice Ivanice, nastojanjem francuskog dvora pristadoše uz protupapu najprije Škotska, zatim Kastilija, Aragonska i Navara, k tomu još i Portugalska. Naprotiv vjerni ostaše zakonitom papi Urbanu VI. gornja i srednja Italija, skoro cijelo njemačko carstvo, sjeverna kraljevstva, Poljska, Ugarska s Hrvatskom i Ingleška. Dakako sve granice tijekom raskola ne ostadoše nepromijenjene; poslije dogodilo se je dosta puta, da je jedna pokrajina ili kraljevstvo ostavilo prijašnjeg papu i prešlo pod posluš drugoga, ili obratno; no ipak kraljevstva, koja su priznavala Urbana VI., uvijek su bila u ogromnoj većini. — I tako katolička crkva bi podijeljena na dva tabora: na Urbanovce i Klementovce. Urbanovci pristajahu uz Rim, uz Urbana VI.; Klementovci uz Avignon, uz krivog papu Klementa VII., koji ondje bijaše podigao svoju stolicu.

Vješt svjetskim poslovima i diplomatskim intrigama, Klement VII. neumorno je sad radio, da učvrsti svoj položaj i da svoje pristaše još više uz sebe priveže. Starim kardinalima i onim, koje poslije bijaše imenovao, podjeljivaše bogate nadarbine; svjetskim velikašima darivaše ili stavljao na raspolažanje crkovna dobra i dohotke. Napram francuskom kralju pokazivaše velik obzir i popustljivost; ali zato uslijed ove neograničene popustljivosti padne potpuno u ropstvo francuskog dvora, tako, da poslije nije mogao ni jedne crkovne nadarbine podjeljivati bez kraljeve privole. Ovo ropstvo kašnje još više oćuti i on i cijela francuska crkva, zbog česa i sami njegovi pristaše onog doba ljuto se tužahu na nesnosljivo stanje francuske crkve, nazivljajući istog Klementa slugom sluga svjetskih velikaša.⁷

⁶ Raynald, ad a. 1378., n. 61. — Hergenröther, 632.

⁷ Nikola de Clemanges, pristaša Klementa, u djelu: »De ruina ecclesiae« govoraše: »Quid Clemente nostro quoad vixit miserabilis, qui ita se servum servorum Gallicis principibus adjecerat, ut eas ferret injurias et contumelias, quae sibi quotidie ab aulicis inferebantur, quas vix deceret in vilissimum mancipium dici? ... Denique ut principum benevolentiam facilius assequeretur, assecutam foveret, totamque conservaret, conservatam amplificaret, plurima ultro dona et xenia illis dabat; quascumque super clero exactiones petere voluissent, annuebat, ultro saepius etiam ingerebat, sicque omnem clerum saecularium magistratum dispositioni ita subijciebat, ut Papa magis quilibet eorum quam Papa ipse putaretur«. — kod Raynald, ad a. 1394., n. 5. — Hefele, VI. 809 sq.

3. Urban VI. naprotiv, kako vidjesmo, bio je ljubitelj pravde, a protivnik nepravice, ali tvrd i strog do skrajnosti. Sv. Katarina, koja je za njega neumorno radila, i sad ga je opominjala, da onu svoju strogost ublaži; nu Urban, i ako ju je izvanredno cijenio,⁹ ipak u ovom pogledu nije se znao okoristiti njezinim opomenama. Njegova strogost kad i kad je graničila sa okrutnošću, pak zato odaleči od sebe mnoge duhove i tako nanese još veću škodlu svojoj svetoj i pravednoj stvari. — Poslije polaska Klementa VII. iz Napulja, nakon malo godina Urban VI. morao je voditi ljutu borbu sa Karlom Dračkim, kojega on isti bijaše pozvao, da zasjedne na napuljsko prijestolje, kao leno rimske Stolice, a to na mjesto kraljice Ivanice, koja se bijaše rimskoj Stolici iznevjerila, pristajući uz protupapu Klementa VII. Iz Rima Urban bijaše otišao u Napulj, a onda u Noceru; no uprav u Noceri za dulje vremena opsijedaše ga Karlo Drački. Za vrijeme opsijedanja radi svoje strogosti dođe opet u sukob sa svojim kardinalima, pak zato kad mu poslije uspije pobjeći u Genovu, neki ga kardinali ostaviše i pobjegoše na stranu protupape Klementa. Napokon kad nastadoše za njega ljepši dani, vrati se u Rim, gdje na 15. oktobra 1389. umrije nepožaljen i neoplakan ni od koga.¹⁰

4. Prije nego dalje prosljedimo povijest raskola, bit će dobro, ako samo letimice bacimo pogled na nekoje neugodne pojave, koje postadoše za vrijeme raskola.

Nema sumnje, da zapadnim raskolom tužni dani kušnje bijahu nastali za crkvu Kristovu. Veličinu jada i nevolja crkve katoličke onoga doba možemo si lako predstaviti, ako promislimo, da je raskol u njoj uprav onda postao, kad se je osjećala ljuta potreba, da se neki crkovni odnošaji isprave i mnoge zloporabe odstrane; pak zato što je duže raskol trajao, one su se zloporabe i nevolje pomnožavale i povećavale. — Nu najprije opazit nam je, da i ako je onaj raskol bio od velike dugosežnosti, te i ako je sa sobom donio mnogo jada i nevolja, ipak ni

⁹ Koliko je Urban VI. cijenio sv. Katarinu Sijensku, pokazuje ova činjenica, kojoj slične nema u povijesti crkve. Jednoga dana pozove je u konsistorij kardinala i zapovijedi joj, da slobodno bez straha reče svoje mišljenje glede raskola. Ona otvoreno reče, što je mislila, i zanosnim riječima opomene sve nazočne, da ustraju u borbi za sveta prava crkve. — Sr. C a p e c e l a t r o - C o n r a d, 215—17.

¹⁰ H e f e l e, VI. 799, 802 sqq.

najmanje po njemu nije bilo ništa porušeno ili dirano u obilježje jedinstva katoličke crkve, a još manje u primat rimskoga pape. U onom raskolu nijedna stranka nije nijekala jedinstvo katoličke crkve, niti prvenstvo rimskomu papi; nego je samo svaka tvrdila, da je na njezinoj strani samo pravi rimski papa, namjesnik Kristov i zakoniti nasljednik sv. Petra. — Ova okolnost također tužnači nam karakteristiku samog raskola, a ta sastoji u tomu, da je i na jednoj i na drugoj strani bilo svetih i kreposnih ljudi. Tako na strani Urbana VI. vidimo već gori spomenutu sv. Katarinu iz Sijene; tako isto drugu sv. Katarinu iz Švedske; blaženoga Rajmunda iz Capue, dominikanca, i još druge. Uz protupapu Klementa VII. nalazimo blaženoga Petra Luksemburškoga, kojega on bijaše imenovao kardinalom; onda velikog čudotvorca i apostola domikanca sv. Vincenca Ferrera. Ovaj zadnji pristajao je i uz nasljednika Klementova, Benedikta XIII., ali kad uvidi i upozna, na kojoj je strani istina, ostavi Benedikta i počne neumorno raditi, da i druge zavedene privede k istini.«

5. Bacimo li sad pogled na nevolje onoga doba, najprije nam pada u oči opća smutnja i zamršaj, koji je onda vladao, a iz kojega vjernici nijesu znali izići, niti ga se osloboditi. Nikad prije u crkvi katoličkoj nije se vidjelo slična meteža i zamršaja! Uistinu i prije je bilo raskola; ali onima, koji su bili dobre volje, bilo je uvijek lasno upoznati, gdje se nalazi istina i na kojoj je strani pravi papa; jer svi oni raskoli postadoše nasiljem mogućnika i tirana; a onda ne bijahu niti velikog zamašaja, niti dugog opstanka. Tako na primjer raskol, koji bijaše počinio Ljudevit Bavarski sa svojim protupapom Nikolom V., nesamo da je malo trajao (1328.—1330.), nego i malo je pristaša imao; isto je tako bilo i u XII. vijeku sa raskolom, kojemu začetnikom i glavnim oslonom bizaše car Fridrik I. Barbarossa. Ali sadašnji raskol nije poticao od silnika, niti od svjetskih osoba, već sa strane samih kardinala, od onih naime, kojima isključivo pripadaše pravo na izbor rimskoga pape; pak zato zamršaj i smutnja bila je sveopća, duhovi se nijesu mogli snaći, ni lako upoznati, na kojoj je strani istina. Odavle je također slijedilo, da je raskol otimao sve više maha, obuhvatao ne jednu ili drugu pokrajinu, ne jedno ili drugo kraljevstvo, već

cijelu crkvu; napokon i ovo je bilo uzrokom, da je raskol toliko dugo vremena mogao trajati.

Opća neizvjesnost, tko je pravi papa, donese sa sobom **ne** samo pocjepkanost pojedinih kršćanskih kraljevstva, nego ista pocjepkanost protegne se i na pojedine biskupije i samostane. Mnogi crkveni redovi podijeliše se na dvoje: pak kako u njima bijahu dva poglavara, tako u mnogim biskupijama bijahu dva biskupa, u mnogim pojedinim samostanima po dva opata;¹² jedan Urbanovac, a drugi Klementovac. One dvije stranke, kako uopće, tako u pojedinim mjestima stajahu uvijek jedna proti drugoj u neprestanom boju; pak kako se pape izopćivahu međusobno, tako se i one međusobno udarahu crkovnim cenzurama. Posljedica napokon svega ovoga bila je ta, da počеше prezirati i omalovaživati crkovne kazne i cenzure, a disciplina popusti još više; zloporabe i druge nevolje i dalje ostajahu i preuzimahu maha.

Za vrijeme raskola umanji se izvanredno i papinski ugled, koji već i onako bijaše uzdrman, dok pape stolovahu u Avignonu, kako gori spomenusino. I najprije u očima kršćanskog puka padao je ugled rimske Stolice zbog one zavisnosti papa od svjetskih vladara i mogućnika, prama kojima pape bili su prisiljeni da budu obzirni i popustljivi, a to da ih bolje mogu uzdržati uz svoju obedijenciju. Onda dvostruki teret, koji su sad vjernici morali podnositi za podržavanje dvostruke Kurije, biva one u Rimu i u Avignonu, mnogo je također doprinašao za umanjenje istog ugleda; napose pak Klement VII. u sabiranju daća i pokrivanju svojih trošaka bijaše bezobziran, pak zato osobito nezadovoljstvo i tužbe pomnožahu se u Francuskoj. U ovim prilikama shvaćamo, kako se je mogla poroditi kod nekih opasna i pogubna misao, da se u crkvi može upravljati i vladati i bez pape, dapače još bolje nego s papom.¹³

Drugo jedno veliko moralno zlo, koje je za vrijeme zapadnog raskola mnoge zarazilo bilo, a koje se je do onoga doba rijetko kad kod vjernika opažalo, bila je ona indiferentnost u najsvetijim vjerskim stvarima. Ostaviti jednog papu i prijeći pod posluh drugoga, kod mnogih osoba onoga doba, ne bi slije-

¹² Pastor, 112.

¹³ Ritter, I. I., Handbuch der Kirchengeschichte, II.⁶ (Bonn 1862) 27.

dilo iz vjerskih uzroka ili iz vjerskog uvjerenja, niti prama zahtjevima savjesti, već prama svjetskim i vremenitim interesima. Jesu li dotičnoj osobi vremeniti interesi bili u prilog, da ostavi jednog papu i prizna drugoga, to je ona bez ikakvog oklijevanja izvršivala, ne pazeći na glas savjesti. I tako glavno pravilo njihova postupanja u najsvetijih religioznim stvarima, nije bila savjest ni vjera, već vremeniti ili politički interes.

Uzmemo li sad u obzir ova i ostala zla onoga doba, tad nam postaje jasno, zašto su se za vrijeme raskola onako lako širile i množile krive i heretične nauke po zapadu. Tako između ostalih zabluda vidimo, kako opet po nekim stranama, osobito po Njemačkoj, krivovjerstvo Beguarda i Albigenza podiže svoju glavu.¹⁴ Pijetistično-spiritualistični pokret, koji je za tim ciljao, da crkvu i kler liši svjetskih dobara, preuzimao je sve to više maha; a apokaliptična struja, koja je svojim proročanstvima naviještivala skori konac svijeta, u onom općem metežu sobom je vukla tolike naivne i neiskusne duhove.¹⁵ Napokon zablude, krive i opasne nauke Ivana Wiklifa nadoše jakog odziva ne samo u Engleškoj, njegovoj domovini, nego i preko njezinih granica, osobito u Češkoj, gdje ih raširi Ivan Hus i gdje urodiše onim silovitim husitičnim pokretom, koji nanese toliko jada crkvi i samom češkom narodu.¹⁶

6. Naravna je stvar, da ovo tužno i nevoljno stanje crkve nije moglo a da ne uzbuđi tugu i žalost kod svih njezinih vjernih sinova, pak zato kroz ono doba mnogi od njih tuže se i žale, nebo u pomoć prose proti onim jadima i nevoljama. Navodimo samo sv. Katarinu Sijensku, koja ovako jednoj redovnici piše: »Svako doba ima svoje jade, ali ni ti, niti ko drugi nije nevoljnijeg doba vidio do ovog našega. Gledaj, kćerko moja, i tvoja duša mora da se napuni jada i žalosti; vidi tamu, te se je nadvila nad crkvom; ljudska pomoć ne dosiže više! Ti i svi vjerni božji službenici morate svojim molitvama na nebo jurišati; nastalo je vrijeme ne spavanja, nego bdjenja. Neprijatelja nam je pobijediti bdjenjem, suzama, žalosnim i gorkim uzdisajima, poniznom i ustrajnom molitvom.«¹⁷

¹⁴ Pastor, 123—24.

¹⁵ Pastor, 119—20.

¹⁶ Pastor, 125—28.

¹⁷ Capececiatro-Conrad, 214.

7. Ali i ako ljudska zloća bijaše toliko maha preotela u crkvi Kristovoj; ako joj ona bijaše toliko jada i nevolja prouzrokovala, ipak nije je mogla uništiti, niti njezin božanstveni elemenat potamnjeti. Za vrijeme onog kobnog i žalosnog raskola božanstveni elemenat crkve očito je na površinu izbijao. Kroz ono doba svetost u crkvi ne dode na manje, a duh prave reforme pokaže se po raznim stranama. Već gori spomenusmo nekoje svece, koji se svojim krepostima istaknuše bilo u jednoj, bilo u drugoj obedienciji; onima mogli bismo još lijep broj nadodati; nu mi spominjemo samo dvojicu: Gerharda Groota i Ivana Dominici. Prvi osobito promičaše pravu kršćansku reformu po njemačkim stranama;¹⁸ drugi pak reвноvaše po Italiji, da puk dozove pravom kršćanskom životu i da po samostanima uvede strogu redovničku disciplinu.¹⁹ Tako svim pravom za vrijeme raskola, kad je oluja strasti i drugih zala najviše hujila, sv. Katarina Sijenska mogla je da napiše ove riječi: »Vidjela sam Kristovu zaručnicu, gdje podjeljuje život, jer ona takovu životnu snagu posjeduje, da je nikô usmrtiti ne može; vidjela sam je, gdje dijeli jakost i svijetlost, jer je njezine jakosti i svijetlosti ne može niko lišiti; napokon sam vidjela, kako se njezin plod nikada ne umanjuje, nego naprotiv sve više raste i napreduje.«²⁰

V.

Razni pokušaji za odstranjenje raskola.

1. Poslije smrti Urbana VI. rimski kardinali na 2. novembra 1389. izabraše za njegova nasljednika Bonifacija IX., koji se je prije zvao Petar Tomacelli. — Bonifacij IX. nije zaista posjedovao duboka ni opširna znanja, a nije bio ni vješt dostatan svjetskim poslovima; ali zato resile su ga mnoge druge lijepe sposobnosti. Bio je razborit, neporočna života, u općenju lijepih i blagih načina, pak toga radi bio je u stanju, da popravi ono, što Urban VI. bijaše pokvario.¹ I zaista on do-

¹⁸ Pastor, 116 sq.

¹⁹ Sr. Rösler, A., C. SS. R., Cardinal Johannes Dominici O. Pr. Ein Reformatorenbild aus der Zeit des grossen Schisma, Freiburg im B. 1893.

²⁰ Capeccelatro-Conrad, 242—43.

¹ Ciaconius, 692, 698. — Hefele, VI. 812. — Hergenröther, 636.

skora opet pritegne k Rimu mnoge, koje strogost njegova predšasnika bijaše odalečila. Pomiri se sa obitelji Karla Dračkoga; prizna njegova sina Ladislava za kralja napuljskoga i tako opet zadobi ono kraljevstvo za svoju obedijenciju. Na izopćenje, kojim ga protupapa Klement VII. bijaše udario kao tobože krivog papu, tek nakon poduljeg vremena odgovori i on izopćenjem; ali ipak uloži sve svoje sile, da raskolnike privede k jedinstvu crkve. Oslanjajući se na svoje nepobitno pravo, pri odstranjenju raskola nije viđao drugog sredstva i načina, nego jedino podvrgnuće svoga protivnika i njegovih pristaša. Zato da im u susret dode, — u slučaju, da se protupapa i njegovi pristaše podvrgnu, — on se izjavi spravnim Klementu podijeliti prvo mjesto među kardinalima i imenovati ga svojim stalnim legatom izvan Italije u zemljama njegove obedijencije; njegovim pak kardinalima ostaviti časti i dostojanstva, koja posjedovali. U tu svrhu obrati se na Stjepana, vojvodu bavarškoga, i zamoli ga pismom od 6. novembra 1390., da bi se on za ovu stvar zauzeo kod protupape Klementa.² — Ali sva ova nastojanja i ponude Bonifacijeve ostadoše bez uspjeha, a to ponajprije zbog tvrdokornosti Klementove, a onda zbog spletkata francuskog dvora, koji je baš onda namjeravao podići vojnu na Italiju i silom protupapu Klementa VII. u Rimu ustoličiti. Nego cijela se ova namjera francuskog dvora raspline, ali zato crkovni raskol prosljedi i dalje harati na žalost i tugu svih onih, koji dobro mišljahu.³

2. Usto želja za uspostavljenje jedinstva neprestano se je širila, pak i u samoj Francuskoj sve je to više maha preotimala. Onom pokretu na čelu u Francuskoj stajala je pariška univerza, koja je već od g. 1381. u tom smjeru radila; ali sa francuskog dvora uvijek su joj poteškoće dolazile. Nego mnogi odlični članovi univerze zauzimahu se usprkos svemu tomu neumorno, da se čim prije dode do žudenog crkovnog jedinstva, tako da napokon i sam kralj Karlo VI. počne se naklonim pokazivati onom pokretu.⁴ Pariška universa čuteći se sad slobodnijom, na 25. januara godine 1394. pozove sve svoje članove, da izjave svoja mnijenja, kako bi se najbolje i najshodnije

² Raynald, ad a. 1390, n. 6—8.

³ Hebele, VI. 817.

⁴ Hergenröther, 637 sq.

mogao raskol odstraniti. I zbilja nakon malo vremena prispije universi ništa manje nego 10.000 raznih odgovora.⁵ — Na temelju ovih raznih odgovora pariška universa predloži tri načina, po kojima bi se raskol imao odstraniti i crkavno jedinstvo uspostaviti. Prvi način ili put sastojao je u tomu, da se jedan i drugi papa odreknu svoje časti: *via cessionis*. Drugi način bio je, da oba pape pripuste sud izabranim osobama, koje će dosuditi, tko je pravi papa: *via compromissi*. Napokon treći način predlagao je, da se sazove sveopći sabor, na kojemu bi se pitanje raskola imalo riješiti: *via concilii*.⁶

Klement VII. nije se ni najmanje pokazivao naklonim ovim predlozima, a tako isto i nekoji od njegovih pristaša; pak zato iz petnih žila nastojahu osujetiti nastojanja pariške universe. No veći dio njegovih kardinala izjavi se suglasnim sa universom; zbog česa i bez njegove dozvole sastadoše se i predložiše mu, da izabere jedan od onih načina, e da se tako dođe do žuđenog jedinstva. Predlog kardinala tako uznemiri i ojadi Klementa, da ga uslijed toga kap udari, te nakon malo vremena — 16. septembra 1394. — umrije.⁷

3. Iza smrti Klementa VII. nada za odstranjenje raskola posta još življa u Francuskoj; zato i pariška universa i francuski dvor požuriše se i upraviše pismo avignonskim kardinalima, zahtijevajući od njih, da ne poduzmu namah izbor novog pape, već da počekaju izborom. Kardinali, koji su se već bili za izbor sastali, predviđajući, što se nalazi u pismu na njih upravljenom, ne otvoriše ga, već izbor prosljediše. Prije izbora ipak već se bijahu dogovorili i zakletvom obvezali, koji god od njih bude izabran za papu, da će raditi za odstranjenje raskola; a u slučaju, ako većina kardinalskoga zbora bude cijejala shodnim, da će se izabrani odreći papinske časti, da se tako čim prije dođe žuđenom cilju. Napokon na 28. septembra 1394. bi izabran za papu kardinal Petar de Luna, koji se prozove Benediktom XIII.⁸

⁵ Hefele, VI. 823. — Solembier, 135.

⁶ Hergenröther, 638.

⁷ Ciaconius, 675. — Hefele, VI. 826.

⁸ Mansi, XXVII. 314 sq. — Hergenröther, 639. — Solembier, 145—47.

Petar de Luna, sada Benedikt XIII., rodом Španjolac, poticao je od plemićke aragonske obitelji. Kao poznavalac kanonskog prava slovio je na daleko, pak zato već g. 1375. papa Gregur XI. bijaše ga imenovao kardinalom. Vanredno izobrazhen i obdaren mnogim sposobnostima, osobito darom govorništvа, bijaše besprijebornа života; ali zato bijaše lukav, častohlepan, pak i tvrdoglav.⁹ Na početku vladanja Urbana VI. odlučno je branio i priznavao njegovu zakonitost; a poslije odmetnuvši se od njega sa ostalim kardinalima, revno je radio u prilog protupape Klementa VII. U mnogim prigodama ipak pokazao se revnim za ukinuće raskola, dapače i samom protupapi Klementu VII. jednom bijaše predložio, da se odrekne papinske časti, da se tako opet uspostavi crkavno jedinstvo. Osobito pak za vrijeme zadnjeg papinskog izbora pokaza živu želju za jedinstvom, te mu zato i ostali kardinali pokloniše svoje glasove. Iza izbora pri svojem ustoličenju ponovi zakletvu, koju prije u konklavu sa ostalim kardinalima bijaše položio, a malo iza toga pošalje svoje poslanike francuskom kralju i drugim raznim kršćanskim vladarima, javljajući im svoj izbor i istodobno ih uvjeravajući o svojoj namjeri i vrućoj želji, da se čim prije dođe do žuđenog crkavnog jedinstva.¹⁰ Ali budući događaji jasno dokazaše, da sva njegova obećanja bijahu samo lijepe riječi i ništa drugo; da on ni iz daleka nije ozbiljno mislio, da ih ispuni.

Obećanje i postupanje Benediktovo svide se ipak francuskom dvoru i pariškoj universi, i zato između njih i Benedikta namah započese se voditi pregovori za odstranjenje raskola. Nego već na velikoj skupštini, koju Karlo VI. za 2. februara 1395. bijaše u Pariz sazvaо, da se u tom smjeru počne pregovarati, Benedikt XIII. preko svojih poslanika dade znati, da u poslu ukinućа raskola imadu se njemu ostaviti slobodne ruke; usto da je on iznašao novi način za uspostavljenje jedinstva, a taj je naime bio lični sastanak sa svojim protivnikom: *via conventionis*.¹¹ No skupština ne pristane na njegov

⁹ Ciaconius, 727. — Hergenröther, 639.

¹⁰ Hefele, VI. 828 sq. — Salembier, 148.

¹¹ Ehrle, F. S. J., Neue Materialien zur Geschichte Peters von Luna — u »Archiv für Literatur und Kirchengeschichte«, VI. 157—162. — Hefele, VI, 830 sq.

predlog, zato mu poslije iste kralj Karlo VI. odašalje odlično poslanstvo u Avignon, koje mu javi, da najshodniji način za ukinuće raskola ostaje samo odreka od papinske časti: *via cessionis*. Benedikt XIII. ostane ipak pri svojoj tvrdnji, i poslanstvo se povrati u Pariz, ne postignuvši žudenog cilja.¹²

4. Nesuglasje, koje se već na početku pregovora bijaše porodilo između Benedikta i francuskog dvora, tijekom vremena postade još veće. Nego Benedikt XIII., koji je svoju stvar znao lukavo voditi, kroz ono isto vrijeme pritegne na svoju stranu mnoge odlične muževe; dapače i na samoj pariškoj universi nađe on sada odlučnih pristaša svoje stvari. Između ostalih pristadoše sad uz njega bivši rektor pariške univ. Nikola de Clemanges, kojega on imenuje svojim tajnikom; Petar d'Ailly, kancelar iste univ., kojemu pokloni biskupiju grada Le Puy; napokon i sv. Vincenc Ferrer, glasovit na daleko i široko radi svojih kreposti i čudesa.

Međutim pariška univ. kad vidje, da se prvi pokušaj za ukinuće raskola s Benediktom XIII. bijaše izjalovio, predloži francuskom dvoru, da pokuša istu sreću skupa sa ostalim kršćanskim vladarima. I zaista francuski dvor koncem godine 1395. i tako isto buduće godine otpremi svoja poslanstva na razne strane i na razne kršćanske vladare, da porade u tom smislu. Ali i ovi pokušaji ostadoše bez žudenog uspjeha.¹³ Kroz isto ono vrijeme, biva kroz g. 1396., oba pape raznim međusobnim poslanstvima stupiše u užu odnošaj. No i ona razna odaslanstva ne uspješe ništa; a glavna krivnja pada na poslanike Benediktove, koji se u Italiji ponovno združiše sa Bonifacijevim neprijateljima.¹⁴

Ipak misao, da se jedan i drugi papa odrekne papinske časti, sve se je to više širila i svojih je pristaša imala ne samo u Francuskoj, nego i u Engleskoj i u Kastiliji. Zato se ona tri odnosna kralja sjedine i godine 1397. skupa pošalju svoja poslanstva, najprije u Avignon Benediktu XIII., a onda u Rim Bonifaciju IX. predlažući im, da se obojica odreknu papinstva, e da se tako jedinstvo uspostavi u crkvi. — Benedikt XIII., koji se je uporno držao svoga načina (*via conventionis*), ne

¹² Hefele, VI, 834 sqq.

¹³ Salembier, 157 sq.

¹⁴ Ehrle, u »Archiv« VI 162 sqq., VII. 9.

pristade na želje poslanika, premda ga i sami kardinali na to svjetovahu; zato poslanici, videći njegovu opornost, na ime svojih gospodara izjaviše mu, ako crkva ne dobije jednog jedinog pastira do Svijećnice (2. februara) buduće godine, da će se onda njihovi vladari sami pobrinuti, kako da napokon prestane raskol. -- Ni Bonifacij IX. ne prihvati predlog poslanika, već izjavi, da mu nije tako lako u tom poslu dati odgovora, pak zato da će se najprije posavjetovati sa svojim kardinalima i s nekim vladarima, a onda da će pomenutima trima kraljevima priopćiti svoju odluku.¹⁵

5. Rok, označen Benediktu XIII., bijaše prošao, a on još ni izdaleka nije mislio da se odrekne. Stoga u Francuskoj na kraljev poziv sakupiše se na skupštinu u Parizu na 22. maja 1398. nadbiskupi, biskupi, opati, odaslanici raznih francuskih universa i mnogi drugi, da vijećaju, kako bi se sad imalo sa Benediktom XIII. postupati. Nakon dugog vijećanja i pretresanja napokon zaključiše, da mu se uskrati potpuni posluš: *via subtractionis totalis obedienciae*.¹⁶ — Mjera, koju sad u Francuskoj bijahu poprimili, u sebi je sadržavala prevratni značaj uopće protiv papinske vlasti; jer i ako je Benedikt XIII. bio protupapa, ipak su ga u Francuskoj držali i priznavali za pravog i zakonitog papu, pak zato proti njemu onu mjeru nijesu smjeli poduzeti. No ona mjera nije bila **nego** naravna posljedica novih ideja, koje kroz ono vrijeme počеше preotimati mąh u Francuskoj, prama kojima se je učilo, da je papa pod crkvom, a sabori nad papom.¹⁷

Zaključak, poprimljen na skupštini od 22. maja 1398., nakon malo vremena odobri kralj Karlo VI., a uza nj pristadoše ne samo u Francuskoj, nego još i u drugim kraljevstvima, koja su spadala pod posluš Benedikta XIII. Isti zaključak priznaše i sami Benediktovi kardinali, pak zato, kad vidješe, da ni sada Benedikt ne će da popusti, skupa sa ostalima otkazaše mu svoj posluš i njih 18 na broju u septembru godine 1398. ostaviše papinski dvor.¹⁸

¹⁵ Hefele, VI. 847 sq.

¹⁶ Mansi, XXVI. 839—914. — Hefele, VI. 852 sqq. — Herengeröther, 642 sq.

¹⁷ Bauer, u »Stimmen aus Maria Laach«, I. 344

¹⁸ Hefele, VI. 855.

Benedikt XIII. zapušten od svojih pristaša, ostavljen od svojih kardinala, ni sada ne htjede da popusti, već okružen od nekoliko svojih vjernih, prkoseći čekaše u papinskoj palači buduće događaje, koji zaista za njega ne bijahu ugodni. Kardinali, koji ga bijahu ostavili, da jednom njegovu tvrdokornost slome, sakupiše nekoliko četa i skupa sa vojvodom Baucicaultom opsjednuše Avignon, u kojemu se je papa nalazio. Opsijedanje potraja nekoliko mjeseci; dapače jednom i sam Benedikt XIII. bi ranjen, ali on ipak ne popusti. Napokon posredovanjem kralja aragonskoga Martina, a i samog francuskog dvora bi dignuto opsijedanje i u aprilu 1399. godine bi sklopljen ugovor, u kojemu se Benedikt XIII. obvezao, da će se odreći papinske časti, ako to isto učini i njegov suparnik, ili ako umre, ili ako bude zbačen sa papinske stolice. Sad se stanje Benedikta XIII. malo poboljšalo, ali on ostane ipak kao zarobljenik u svojoj palači u Avignonu.¹⁹ — Usto otkazanje posluha papi, kojega su inače u Francuskoj i u drugim kraljevstvima za pravog papu držali, nije moglo ostati bez sukoba sa pravom kršćanskom savjesti, pak zato se mnogi u Francuskoj i u drugim stranama Benediktove obedijencije pokajaše s učinjena koraka i opet ga priznaše za zakonitog papu i povратиše se k njemu. Uslijed ove promjene mogao je Benedikt XIII. pomoću svojih pristaša već na 12. marta 1203. godine pobjeći iz Avignona i domoći se žudene slobode. Napokon u Francuskoj i u drugim stranama stanje se njegovo tako poboljšalo, da je u saboru, držanu u Parizu u maju iste godine, bio nanovo priznat za zakonitog papu i posluh mu povraćen.²⁰

6. Događaji, koji se zbivahu u obedijenciji Benedikta XIII., osobito pak u Francuskoj, ne ostadoše bez upliva ni u stranama zakonitog pape Bonifacija IX. Ono otkazanje posluha Benediktu XIII. i u Bonifacijevoj obedijenciji kod nekih bijaše našlo odziva. Tako uz Venceslava, kralja češkoga i njemačkoga, po nagovoru francuskog dvora, uskrati Bonifaciju svoj posluh i Rihard II., kralj ingleski; Sicilija i Ligurija od njega također otpadoše i proglasiše se neutralnima. — Međutim kod Benedikta XIII. bi povraćen posluh, a on, da pokaže tobožnju

¹⁹ Raynald, ad a. 1399, n. 9—11. — Hefele, VI. 857. — Hergenröther, 643.

²⁰ Hefele, VI, 872—74. — Hergenröther, 643 sq.

svoju spravnost za uspostavljenje jedinstva, još g. 1404. pošalje u Rim svoje poslanike, da predlože Bonifaciju IX. osobni sastanak, na kojemu bi oni dvojica raspravljala o načinu, kako bi se imao raskol ukinuti. No dok su se u Rimu pregovori vodili, nenadano na 1. oktobra iste godine umrije Bonifacij IX. Ali sad se uprav pokaza Benediktova neiskrenost. On, koji je bio obećao i izjavio, ako se njegov suparnik odreče ili umre, da će se i on odreći papinske časti, morao je naravno uputiti i svoje poslanike, kako da se vladaju u jednom ili drugom slučaju. No o tim uputama nije bilo ni riječi kod njegovih poslanika, kako oni izjaviše, kad ih rimski kardinali za iste upitaše. Na molbu pak kardinala, kojom ih zamoliše, da jedan od njih otide u Avignon i da primi upute, kako da se sad vladaju, odvратиše, da bi bilo uzaludno svako putovanje, pošto oni dobro znaju, da Benedikt XIII. ne će nikada pristati na odreku.²¹

Primivši ovaj odgovor poslanika, rimski kardinali odlučiše namah stupiti u konklave i to čim prije, pošto na brzi izbor pape poticaše ih i buna rimskoga puka, koja se je bila porodila namah iza smrti Bonifacijeve. Na početku izbora svi se kardinali obvezaše zakletvom, koji god od njih bude izabran za papu, da će upotrebiti sva zakonita sredstva za ukinuće raskola, pa stajalo ga to i same odreke papinske časti. — Iz onog konklava iziđe izabran za papu na 17. oktobra iste godine kardinal Kuzma Meliorati, koji sebi nadjene ime Inocenta VII.²²

7. Inocent VII. ne bijaše visokog roda, ali zato bijaše plemenitih i uzvišenih misli i osjećaja. Već na početku svoga vladanja ozbiljno počne raditi, da se raskol ukine. Da pak odstrani tolike nereda i lakše dođe do žuđenog jedinstva, naumi sazvati crkovni sabor; a pri ovom pothvatu osobito ga potpomagaše Ruprecht Pfalački, kralj njemački i suparnik kralja Venceslava, koji bijaše, kako vidjesmo, Bonifaciju IX. otkazao svoj posluh. Nego nemiri, koji bijahu nastali u Rimu, prisiliše ga, da ostavi vječni grad i da se preseli u Viterbo; usto i Ladislav, napuljski kralj, stavljaše mu se na put zbog političkih razloga, da se ne dođe do žuđenog jedinstva.²³

²¹ Hergenröther, 644 sq. — Salembier, 203 sq.

²² Reynald, ad a. 1404, n. 10.

²³ Hergenröther, 645. — Salembier, 205.

Dok ovako u Italiji djelatnost Inocenta VII. bijaše zapriječena, u Francuskoj Benedikt XIII. uporno je tvrdio, da jedini i najshodniji način za ukinuće raskola ostaje jedino lični sastanak obojice papa. Zato da dokaže, da i njemu tobože na srcu leži jedinstvo crkve, izjavi, da će on otići u Rim i lično se sastati sa svojim suparnikom, pak tako *via discussionis* doći do žuđenog cilja. I zbilja u proljeću g. 1405. ostavi Francusku, dođe u Genovu s takovom pratnjom, da su u Italiji mislili, on ide u Rim, ne da se dogovara, već da ga zauzme. — Ali usto njegova neiskrenost postajala je u Francuskoj očitija, osobito kad upoznaše, kako je neiskren i lažan bio izvještaj njegova poslanstva Bonifaciju IX. Zato se sad opet u Francuskoj duhovi počеше od njega odvrćati; učestaše zahtjevi, da mu se opet posluš uskrati. U novembru i u decembru godine 1406. bi opet u Parizu u tu svrhu sakupljen sabor; ali sad u saboru udariše srednjim putem. Odlučiše naime, da se mora ustrajati u posluhu napram Benediktu XIII., ali da mu se mora zabraniti podjeljenje nadarbina, pobiranje dohodaka itd. — Ovaj zaključak sabora, koji potvrdi i sam kralj, ostane mrtvo slovo; prijatelji i pristaše Benediktovi tako stvari urediše, da sve u tom pogledu ostane na starome.²⁴ Međutim dok je on još u Italiji boravio, Inocent se bijaše povratio u Rim, ali nakon malo vremena — na 6. novembra 1406. — preseli se u vječnost!

8. Poslije smrti Inocenta VII. rimski kardinali izjaviše, da su spravni produljiti rok izbora i stupiti u dogovore s Francuskom, da se napokon do jedinstva dode. Ali i ovog puta moradoše se izborom požuriti, jer i sada opet bijahu nastali neredi i nemiri u Rimu; pak zato da im se konačno na put stane, morali su čim prije da izaberu papu. I zbilja na 30. novembra iste godine izabraše za papu kardinala *Andela Corraio*, starca od sedamdeset i više godina, poštena i uzorna života, koji je rodom bio iz Mletaka. On se nazove *Grgurom XII.* — Za vrijeme konklava kardinali bijahu sklopili izbornu kapitulaciju i na nju se zakletvom obvezali. Prama onoj kapitulaciji svaki od njih bio je dužan, ako bude izabran za papu, da nastoji, da se uspostavi jedinstvo crkve; pak u slučaju odreći se i papinske časti, ako to isto učini protupapa, ili umre, ili bude zbačen. U onoj kapitulaciji kardinali nadodaše još nekoje

²⁴ Hefele, VI. 882 sqq.

uvjete, kojima su se prava i vlast budućeg pape u nekim stvarima ograničivala. Tako između ostalih uvjeta bio je i taj, da budući papa ne smije imenovati nijednog novog kardinala kroz prvih petnaest mjeseci svoga vladanja, dok naime budu trajali dogovori sjedinjenja.²⁵ — Ovdje nam je opaziti, da je ova kapitulacija bila poslije povodom, da su kardinali ustali protiv Grguru XII., jer je se nije držao. Nego pri prosuđivanju ovih kapitulacija treba na umu imati, da i ako su onda bile dopuštene, ipak kardinali nijesu mogli ni na što budućeg papu obvezati, a još manje njegovu vlast i prava ograničiti. Papa nije dužan dati računa svoga djelovanja nijednoj zemaljskoj vlasti; on samo ostaje odgovoran pred Bogom i svojoj savjesti; zato kardinali ne mogu sudbeno protiv njemu postupati, ako ne ispunja obećane ustanove, pak to obećao i onaj, koji je poslije imao biti budući papa.²⁶

Namah na početku svoga vladanja Grgur XII. razvije veliku djelatnost, koja je za tim težila, da se raskol ukine i žudeni mir i jedinstvo uspostavi. U tu svrhu odašalje svoja pisma raznim vladarima; isto tako pisa i Benediktu XIII. i njegovim kardinalima. Ovo Grgurovo nastojanje svjdjelo se svakomu, pak i samoj Francuskoj. Benedikt XIII. na Grgurovo pismo odgovori povoljno. Zato Grgur XII. na 26. februara 1407. godine odasla mu svoje poslanike, da se s njime dogovore, na kojemu mjestu, kada i pod kojim uvjetima imali bi se oni sastati i način za uspostavljenje jedinstva utanačiti. — Nakon dugog dogovaranja u Marsiliji (Marseille) napokon poslanici Grgurovi složiše se sa Benediktom XIII., na 20. aprila 1407. sklopiše ugovor, odabraše grad Savonu blizu Genove kao mjesto budućeg sastanka jednog i drugog pape, a rok opredijeliše za 29. septembra 1407. godine.²⁷

9. Sad je zaista izgledalo, da je žudeni mir blizu i da će oba pape doskora naći način, kako da se dode do jedinstva. Nego i ovog puta nada se izjalovi, ali zato i nezadovoljstvo bude općenitije, ogorčenje veće. Grgur XII., koji iz početka bijaše pristao na ugovor, što bijahu njegovi poslanici sa Benediktom XIII. sklopili, nakon toga počne iznašati svoje po-

²⁵ Ciaconius, 755 sq. — Raynald. ad a. 1406, n. 9—12.

²⁶ Bauer, u »Stimmens aus Maria-Laach«, I. 480 sq.

²⁷ Raynald, ad a. 1407, n. 3—4. — Hebele. VI. 891.

teškoće proti istom ugovoru, a to ne bez temelja; on naime bijaše doznao, da bi u Savoni bila u pogibelji njegova lična sloboda.²⁸ Ipak on se uputi iz Rima, otide u Viterbo, za tim u Sijenu, napokon dođe u Luku (Lucca), ali u isto doba predlaže Benediktu XIII. druge gradove, u kojima bi se oni imali lično sastati. Benedikt XIII., koji bijaše prispio u Savonu sa jakom vojničkom pratnjom, ne htjede pristati na predložene gradove; pak zato su se dogovaranja i trvenja sve više produljivala, a rok označen za sastanak bijaše prošao! — Nesuglasje i prepiranje dvaju papa ogorči do skrajnosti jednu i drugu obedienciju; i sami njihovi kardinali sad postadoše nezadovoljni. Međutim kad Grgur XII. opazi, da se i njegovi kardinali počеше proti njemu rotiti i rovariti, uvidi u onom rovaranju novu pogibelj za crkvu; pak i ako pri izboru pape i on bijaše obećao, da ne će imenovati novih kardinala, ipak sad, da umanjí njihov upliv, na 9. maja u Luci imenuje četiri nova kardinala, između kojih je bio i nadbiskup dubrovački, Ivan Dominici.²⁹ — Imenovanje novih kardinala ogorči još više Grgurove stare kardinale; zato ga mnogi između njih ostaviše i pobjegoše u Pizu, premda im to Grgur bijaše strogo zabranio. Iz Pize spočitnuše mu njegovo postupanje, a onda istodobno upraviše drugo pismo na kršćanske vladare pozivljući ih, da se s njima združe za ukinuće raskola i uspostavljenje jedinstva. Grgur XII. na predbacivanja kardinala odgovori im pismom od 12. junija opravdavajući svoje korake i žigošući njihov način postupanja;³⁰ a onda nakon malo upravi pismo na cijelo kršćanstvo, kojim saziva sveopći crkovni sabor za dan Duhova buduće godine u Ravenu ili u Akvileju.³¹

10. Nego dok se ove stvari zbivahu između Grgura XII. i njegovih kardinala, položaj Benedikta XIII. pogorša se izvanredno, osobito u Francuskoj. Ondje kad uvidiše, da Benedikt XIII. ni ovoga puta ne misli ozbiljno, ni iskreno, otkazaše mu opet posluš; počеше progoniti njegove pristaše, a kralj dade naredbu, da ga se uhvati i utamniči. Na 22. maja 1408. sam kralj obavijesti kardinale jedne i druge obediencije o mjerama, koje

²⁸ Bauer, l. c. 484 sq. — Rösler, l. c. 134 sqq.

²⁹ Eubel, l. c. 30. — Hergenröther, 649.

³⁰ Raynald, ad a. 1408, n. 8—19. — Mansi, XXVII. 29—43.

³¹ Raynald, ad a. 1408, n. 21. — Heffele. VI. 912.

bijahu poduzete proti Benediktu XIII., i zamoli ih, da se skupa sastanu i napokon ukinu raskol. I pariska universa u istom smislu pisa talijanskim kardinalima uvjeravajući ih, da su i Benediktovi kardinali veoma nakloni zajedničkom sastanku.³² — Benedikt XIII. kad opazi, koja ga pogibelj okružuje, na 15. junija pozove crkovni sabor svoje obedijencije za 1. novembra 1408. u Perpignan, grad, koji se je onda nalazio u aragonskom kraljevstvu, pak brže bolje ostavi Italiju i pobjegne u Aragoniju.³³ — Usto njegovi kardinali bijahu i njega ostavili, pak sastavši se sa odmetničkim Grgurovim kardinalima u Livornu, iza dugog dogovaranja odlučiše skupa, da sazovu za 25. marta 1409. u Pizu sveopći crkovni sabor; na onom saboru oba pape imali bi se svojevóljno odreći papinske časti; ne odreknu li se svojevóljno, tad će ih se prisiliti na odreku, a onda će oni skupa izabrati novog i jedinog papu, i tako napokon doći do žuđenog jedinstva. Ob ovoj svojoj odluci izvijestiše vjernike, pozvaše na sabor biskupe i kršćanske knezove, pak i same pape Grgura XII. i Benedikta XIII.³⁴

11. Kako se vidi, između tolikih načina, koji kroz ovo cijelo vrijeme bijahu predloženi za ukinuće raskola, onaj sabora (via concilii) bijaše pobijedio! Sad se o drugim shodnijim načinima nije više ni mislilo, ni govorilo. Samo sveopći crkovni sabor imao je objema papama suditi i žuđeno crkovno jedinstvo uspostaviti. No da shvatimo pobjedu ovog načina, red nam se je osvrnuti na neka teološka načela, koja uprav kroz ono vrijeme raskola bijahu zavladała mnogim duhovima.

Stari je katolički nauk uvijek u crkvi naučavan, da je rimski papa namjesnik Kristov na zemlji i nasljednik sv. Petra, poglavice apostola. Sve povlastice, koje Krist bijaše podijelio sv. Petru kao glavi crkve, prelaze na rimskog papu. Prama ovoj nauci rimski papa prima svoju vlast neposredno od Boga; on ima prvenstvo ne samo časti, nego i vlasti nad cijelom crkvom; on posjeduje vlast ne samo nad pojedinim osobama, bili oni prosti vjernici ili biskupi, nego i nad svim vjernicima, kad su u skupu — u sveopćem crkovnom saboru. Kao što nema ljudskog tijela bez glave, tako nema ni sveopćeg cr-

³² Hefele, VI. 908—10.

³³ Hefele, VI. 911.

³⁴ Hefele, VI. 912 sqq.

kovnog sabora bez rimskog pape. Rimski papa sudi svakomu: i biskupima i svim ostalim vjernicima; ali njemu na zemlji ne sudi niko. Pak zato bilo je uvijek staro načelo i uvijek se priznavalo: *prima sedes a nemine iudicatur*. — Nego za vrijeme onog kobnog raskola ova katolička nauka, koja je toliko stara, koliko je stara crkva katolička i koja se nepobitno temelji na sv. Pismu i na neprekidnoj tradiciji, počne se mutiti i tamnjeti. Čeznuće, da se jednom ukloni kobni i nesretni crkovni raskol, zavede nekoje teologe i kanoniste, osobito na pariškoj universi, pak stadoše učiti i razvijati načela, koja su bila sasva u opreci sa starom katoličkom naukom. Henrich de Hassia ili von Langenstein, Petar d' Ailly, Ivan Gerson i još mnogi drugi počеше učiti, da je crkovni sabor nad papom i prama tomu da opća crkva može suditi papi, može ga dapače odstraniti i svrgnuti, osobito ako je papa krivovjerac, vjerolomnik, ili ako to zahtijeva opće dobro crkve, kako je to bio baš slučaj sada za vrijeme raskola. — Ove nove, tako zvane koncilijarne teorije, rušile su do temelja monarhični ustav crkve, koji je sam Krist crkvi udario, i u isto doba otvarale su širom vrata krivim i prevratnim demokratičnim načelima, kako se je to očitó poslije vidjelo na saborima u Konstanci i u Bazelu. One teorije iz početka nadoše odziva samo u Francuskoj, pak zato i vidjesmo, kako ondje ponovno pokušashe prama njima riješiti pitanje raskola. Ali želja za jedinstvom i za mirom prenese ih i u one strane, koje su priznavale rimskog papu za pravog i jedinog poglavicu crkve; pak napokon vidimo, da uz njih eto pristaju i kardinali jednog i drugog zbora. Nije čudo dakle, ako njihov poziv na sveopći crkovni sabor, koji je imao suditi obim papama, nade odziva u jednoj i drugoj obedijenciji; i ako se opet s druge strane mnogi dobri i vjerni katolici, osobito u Gregurovoj obedijenciji, zgražahu nad ovim prevratnim korakom i odlučno proti njemu istupiše. No to nije koristilo ništa! Kardinali i oni, koji slijediše njihov poziv, sakupiše se na pizanski sabor, ali kojim uspjehom, to ćemo doskora vidjeti.

